

Nr 672.

Av herrar **Svedman** och **Westerdahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående obligatorisk sjuårig folkskola m. m.

Mot de förslag, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition nr 99 angående obligatorisk sjuårig folkskola, synas oss kunna på vissa punkter göras starka invändningar. Om värdet och behovet av en förbättrad folkundervisning torde meningarna knappast vara delade. Däremot kunna förvisso uppfattningarna vara mycket divergerande beträffande effekten och värdet av ett på alla skolformer lagt sjunde skolår. Där man har närmare beröring med de svagare skolformerna torde man ha en mycket allmän och bestämd uppfattning, att dessa svaga former icke äro lämpligt underlag för ett sjunde skolår, och att en ytterligare skolklass till de sex nuvarande kommer att ofta ha med sig så stora undervisningstekniska svårigheter att värdet därav måste bli mycket problematiskt.

Det sjunde skolåret är lättast att genomföra och kommer bäst till sin rätt vid skolor av A-formen, således i städernas och de större samhällenas skolor. I denna skolform möter en sjunde skolklass inga särskilda undervisningstekniska svårigheter, och de möjligheter, som det sjunde skolåret teoretiskt synes ge, kunna där i praktiken helt utnyttjas. Tidpunkten att där genomföra ett sjunde skolår är också just nu mycket lämplig. Genom den under senare tid sjunkande nativiteten har barnantalet i städernas och de stadsliknande samhällenas skolor så förminskats att såväl skollokaler som lärare i allmänhet där torde finnas disponibla i sådan utsträckning att några väsentliga kostnader för omhändertagandet av en sjunde skolklass ej torde ifrågakomma. Ett sjunde skolår bör sålunda nu genomföras vid de A-skolor, där det ej redan är genomfört.

Redan när man kommer till den närmast liggande skolformen B 1 — i allmänhet den egentliga landsbygdens bästa skolform — blir förhållandet annorlunda. Lokalutrymmen finnas där icke alltid tillräckliga för en sjunde skolklass och en tredje klass till de båda förutvarande i skolans sista undervisningsavdelning kommer att ganska avsevärt förtynga lärarens arbete och försvåra möjligheten att beträffande det sista skolåret ge någonting väsentligt utöver vad som kunnat inhämtas de föregående åren. Emellertid torde dock i denna skolform svårigheterna någorlunda kunna bemästras, så att fördelarna av ett sjunde skolår där kunna sägas överväga nackdelarna och därför böra förordas.

Men i B II-skolan bli svårigheterna avsevärt större. Där undervisas nu folkskolans fyra klasser av en lärare, som därför måste uppdelat barnen i två undervisningsavdelningar 3—4 och 5—6 klasserna. En samtidig undervisning med två sådana avdelningar ställer stora krav på lärarens energi och organisationsförmåga redan nu. Skulle därtill komma en sjunde klass måste dessa svårigheter bli sådana att undervisningen ej kan undgå att därav lida synnerligt men. Här synas nackdelarna av ett sjunde skolår övertäga fördelarna.

Ännu mera måste detta bli fallet i skola av B III-formen, där en lärare har att ensam undervisa folk- och småskolans alla sex klasser. Även med vartannatårsintagning blir det dock här tre undervisningsavdelningar som skola samtidigt ledas och undervisas av en lärare eller, som det ofta är, lärarinna. Svårigheterna i detta skolarbete äro uppenbara för alla. Det torde också vara ganska uppenbart att en klass ytterligare därtill måste göra besvärigheterna än värre. Att en sådan påbyggnad skulle befördra skolarbetets effektivitet måste allvarligt betvivlas.

Men ännu mera svårlösta måste dessa besvärigheterna bli i de skolor med motsvarande organisation som handhavas av småskollärarynnor, s. k. mindre folkskolor. Dessa lärarynnor ha ju ej den utbildning att de kunna på ett tillfredsställande sätt lösa de undervisningsproblem som möta i folkskolan och särskilt i dessa svaga svårskötta skolformer. En förtyngning med ytterligare en skolklass skulle göra dessa skolors besvärigheter större men säkerligen icke förbättra undervisningens effektivitet.

I den kungl. propositionen och jämväl i de sakkunnigas utlåtande har som ett avgörande skäl mot att begränsa det sjunde skolåret till de båda främsta skolformerna anförts att städer och landsbygd böra vara jämställda beträffande folkundervisningen. Ett undantagande av de svaga skolformerna från tvingande bestämmelser om ett sjunde skolår, skulle giva landsbygdens folkskolor en markant lågvärdighet gentemot städernas och de större samhällenas skolor och därmed orättvist deklassera landsbygden. Detta låter säga sig och är naturligtvis ett mycket allvarligt skäl. Men hur är det nu och hur skulle det bli efter genomförandet av ett obligatoriskt sjunde skolår? Kan en sjuårig mindre folkskola jämnställas med en städernas A-skola? Eller kan en sjuårig halvtidsläsande folkskola anses tillnärmelsevis likvärdig med en A-skola? Eller kan en B III-skola anses besitta sådan likvärdighet? Svaret ger sig självt. Likvärdigheten och uniformiteten är en ren fiktion, den gäller uteslutande årsramen, men alls icke själva skolan. Vill man försöka åstadkomma den lyftning av landsbygdens folkskolor, som otvivelaktigt är av nöden, så finns det mycket angelägnare och betydelsefullare reformuppgifter än det sjunde skolåret.

En svaghet, kanske den största i landsbygdens skolväsen, är utan tvivel de halvtidsläsande skolorna (C-formerna). När i 11 av rikets 24 län mer än 10 procent av respektive läns skolbarn på landsbygden gå i halvtids-

läsande skolor, och i två län 50 procent, i två andra län mellan 20 och 30 procent gå i skolor med så begränsad lästid, förstår man betydelsen av att en förändring till det bättre sker här. Visserligen har en avveckling av denna skolform skett och sker alltjämt men i mycket långsamt tempo. Att helt avveckla denna skolform torde väl ej vara möjligt, beroende på i vissa fall geografiska förhållanden, men då man vet att i det vidsträckta och glest befolkade Norrbottens län endast 1,3 procent och i Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län med dess stora och glest befolkade bergslagsbygder endast respektive 0,7, 0,2 och 0,4 procent av landsbygdsbarnen gå i halvtidsläsande skolor, förstår man att en avveckling av denna skolform utan större svårighet låter sig genomföra i mycket stor utsträckning. Införande av heltidsläsning i dessa skolor skulle för dem betyda mycket mera än ett sjunde skolår.

De mindre folkskolorna med småskollärarinnor äro ju på tillbakagång, men ännu 1933 undervisades nära 40,000 barn i sådana skolor. En avveckling i snabbare takt torde här vara möjlig.

I vissa fall kan också numera med anlitande av motorfordon en starkare koncentration av skolväsendet på landsbygden äga rum, varigenom bättre skolformer kunna erhållas.

Även andra förbättringar kunna ifrågasättas. Den svenska folkskolans normala läsår är kortare än i de flesta andra länder, det räknas utgöra $34\frac{4}{7}$ vecka eller 242 dagar, varifrån dock avgå helgdagar, påsk- och pingstlov samt andra tillfälliga lovdagar. Det effektiva läsåret torde hålla sig omkring 32 veckor. En utsträckning av lästiden med $2\frac{1}{2}$ à 3 veckor årligen skulle betyda mycket i ökade undervisningsmöjligheter. I olika skol-distrikt har redan nu undervisningstiden utökats till 36, 37, 38 och 39 veckor. I Stockholm omfattar läsåret 39 veckor. En mindre utökning av den årliga normala undervisningstiden synes mycket väl kunna ske och borde tagas under överbägande.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

1) att folkskolan skall omfatta sju årsklasser i skolformerna A och B I; i andra lägre skolformer skall den omfatta minst sex årsklasser,

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna för en snabbare avveckling av folkskolans undantagsformer och om ett bättre organiserande av landsbygdens folkskolor i allmänhet, och att de förslag, som därav kunna framgå, måtte så snart ske kan föreläggas riksdagen.

Stockholm den 21 mars 1936.

Gust. Svedman.

Rickard Westerdahl.